

Η χώρα μας έχει ανάγκη ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΠΑΤΣΑΛΗΣ: Μπορεί να μας βγάλει από την κρίση, αρκεί να υπάρξει ισχυρή πολιτική δέσμευση

Η χώρα μας έχει ανάγκη από ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης που να βασίζεται στο τρίπτυχο: έρευνα, καινοτομία, επιχειρηματικότητα. Αυτό επισμαίνει ο καθηγητής Φίλιππος Πατσάλης, γενικός διευθυντής του Ινστιτούτου Νευρολογίας & Γενετικής Κύπρου και Πρόεδρος Εθνικής Επιτροπής Έρευνας, Καινοτομίας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης. Εξηγεί πως το όραμά μας πρέπει να είναι να καταστεί η Κύπρος μια δυναμική, ανταγωνιστική και αναπτυσσόμενη οικονομία με βασικούς πυρήνες ώθησης σε έρευνα, επιστημονική αριστεία, καινοτομία, τεχνολογική ανάπτυξη και επιχειρηματικότητα, και να αποτελέσει περιφερειακό κέντρο στους βασικούς αυτούς τομείς. Παραδέχεται ότι έχουμε αξιοποιήσει τις δυνατότητές μας πολύ λίγο και τονίζει πως είναι απαραίτητη η δημιουργία ενός Εθνικού Γραφείου Μεταφοράς Τεχνολογίας.

Πόσο έχουμε αξιοποιήσει τις δυνατότητές μας στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας; Έχουμε αξιοποιήσει τις δυνατότητές μας πολύ λίγο. Ως χώρα, έχουμε πραγματοποιήσει πολύ σημαντικά βήματα πρόοδου την τελευταία δεκαετία στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας, όμως έχουμε τεράστιες προοπτικές και μπορούμε να πετύχουμε πολύ περισσότερα. Στο διάστημα αυτό έχουμε αναπτύξει ένα

Το όραμά μας πρέπει να είναι να καταστεί η Κύπρος μια δυναμική, ανταγωνιστική και αναπτυσσόμενη οικονομία με βασικούς πυρήνες ώθησης σε έρευνα, επιστημονική αριστεία, καινοτομία

σύστημα πανεπιστημίων και ερευνητικών ινστιτούτων και έχουν δημιουργηθεί πυρήνες ερευνητικής αριστείας με διεθνείς επιτυχίες και διακρίσεις. Παρουσιάζεται μια μικρή εμποική του επιχειρηματικού τομέα σε δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας και έχουν δημιουργηθεί τα πρώτα εργαλεία και θεσμοί υποστήριξης της καινοτομίας.

Γιατί δεν τα καταφέραμε μέχρι τώρα; Δεν αρκεί μόνο η ύπαρξη των απαραίτητων συστατικών στοιχείων στη χώρα μας, τα πλείστα των οποίων τα έχουμε δημιουργήσει. Αν θέλουμε να πάμε καλύτερα, πρέπει πρώτα να παραδεχτούμε ότι έχουμε ανεπάρκειες. Υπάρχουν ελλείψεις στις ερευνητικές μονάδες και στις επιχειρήσεις στο να αξιοποιήσουν στο μέγιστο την έρευνα και καινοτομία. Υπάρχουν ελλείψεις πολιτικής και οικοσυστήματος διακυβέρνησης, υπάρχουν ελλείψεις σε θεσμικά και νομικά πλαίσια που θα ενθαρρύνουν τους ερευνητές και τις επιχειρήσεις να αξιοποιήσουν τα ερευνητικά τους αποτελέσματα και να αναπτύξουν συναφείς καινοτόμες επιχειρηματικές δραστηριότητες. Απουσιάζει το όραμα, η εθνική στρατηγική, το επικυκλωμένο εθνικό σύστημα λειτουργίας και συντονισμού, καθώς επίσης η ανάπτυξη και πολιτική στήριξη ενός μοντέλου ανάπτυξης βασισμένου στην έρευνα, καινοτομία και επιχειρηματικότητα.

Μέχρι τώρα δεν υπήρχε Εθνική Στρατηγική και Πολιτική για Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία; Υπήρχε Εθνική Στρατηγική και Πολιτική για Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία, ωστόσο η υλοποίηση της στρατηγικής, αλλά και η λειτουργία του ίδιου του συστήματος, πραγματοποιήθηκε με κατακερματισμένο και ασυνεχικό τρόπο. Ο πυλώνας της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας δεν αποτέλεσε ποτέ στην πράξη στρατηγική προτεραιότητα της αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας.

Οι χώρες που άντεξαν καλύτερα στην οικονομική κρίση έχουν επενδύσει στην έρευνα και την καινοτομία... Το όραμά μας πρέπει να είναι να καταστεί η Κύπρος μια δυναμική, ανταγωνιστική και αναπτυσσόμενη οικονομία με βασικούς πυρήνες ώθησης σε έρευνα, επιστημονική αριστεία, καινοτομία, τεχνολογική ανάπτυξη και επιχειρηματικότητα, και να αποτελέσει περιφερειακό κέντρο στους βασικούς αυτούς τομείς. Η χώρα μας έχει ανάγκη τώρα από ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης που να βασίζεται στο τρίπτυχο έρευνα, καινοτομία, επιχειρηματικότητα. Πρέπει να δημιουργηθεί ένα ενιαίο, ολοκληρωμένο και λειτουργικό πλαίσιο (τόσο σε επίπεδο στρατηγικής, όσο και σε

Εμπειρισιασμένη μελέτη θα υποβληθεί στον Πρόεδρο

Ποιες θα είναι οι βασικές πηγές έμπνευσης και τροφοδότησης για την ανάπτυξη της εισηγήσης της Εθνικής Επιτροπής; Η Εθνική Επιτροπή διορίστηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο και απαρτίζεται από μέλη (Φίλιππο Πατσάλη) ως πρόεδρο, Τούλα Ονουφρίου ως αντιπρόεδρο και μέλη τους Κώστα Καδή, Νίκο Νικολάου και Μάνθο Μαυρομμάτι. Επισημαίνεται ο ρόλος της Επιτροπής η Μάρια Τριλλίδου. Στόχος μας είναι η δημιουργία ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης βασισμένου στην Έρευνα, Καινοτομία, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Επιχειρηματικότητα. Η ολοκληρωμένη πρόταση της Επιτροπής θα βασιστεί σε ένα συνδυασμό πηγών τροφοδότησης που θα περιλαμβάνουν τη μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης στο παρόν πλαίσιο έρευνας και καινο-

τομίας, διαβούλευση με όλους τους βασικούς εμπλεκόμενους, τη μελέτη των εθνικών πλαισίων έρευνας και καινοτομίας επιλεγμένων χωρών, την αξιοποίηση συμβουλών από εμπειρογνώμονες του εξωτερικού και βεβαίως τη γνώση και την εμπειρία των μελών της Εθνικής Επιτροπής. Η Επιτροπή εργάζεται εντατικά εδώ και πέντε μήνες και είμαι στην ευχάριστη θέση να αναφέρω ότι εντός του μήνα αυτού ολοκληρώνει την εμπειρισιασμένη μελέτη και πρόταση της. Η ολοκληρωμένη πρόταση αναμένεται να υποβληθεί στον πρόεδρο της Δημοκρατίας πριν το τέλος του μήνα αυτού και θα παρουσιασθεί σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη και ενδιαφερόμενους σε ειδική παρουσίαση στο Προεδρικό Μέγαρο στις αρχές Μαρτίου 2014.

επίπεδο υποστηρικτικών δομών), το οποίο θα φέρει κάτω από την ομπρέλα του όλα τα θέματα έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας. Θα λειτουργήσει δυναμικά και αποτελεσματικά και θα δώσει στον τομέα την ώθηση που απαιτείται, ώστε να λειτουργήσει ως βασικός πυλώνας μιας εθνικής στρατηγικής ανάπτυξης.

Ποια τα πλεονεκτήματα; Το νέο αυτό μοντέλο θα δώσει πολλά οικονομικά, κοινωνικά και τεχνολογικά

οφέλη στην Κύπρο και στους πολίτες της. Μπορεί να μας βγάλει από την κρίση, να αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο της οικονομίας, αλλά πολύ περισσότερο να μας δώσει αειφόρο ανάπτυξη. Αυτό το γνωρίζουμε διότι το εφαρμόσαν και εισέπραξαν τα πιο πάνω οφέλη πολλές χώρες, με πρώτες τις ΗΠΑ το 1945 και αργότερα η Αγγλία, το Ισραήλ στη μεγάλη κρίση του 1985 και στις πιο πρόσφατες περιόδους κρίσεων η Φινλανδία, η Ιρλανδία, κ.ά. Η δημιουργία

ενός τέτοιου μοντέλου είναι, υπό τις τρέχουσες συνθήκες, ζωτικής σημασίας για την οικονομία της χώρας, καθώς θα θέσει τις βάσεις για μια βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη σε βάθος χρόνου και θα συνεισφέρει σημαντικά στην κοινωνική ευημερία των Κυπρίων πολιτών. Όπως αναφέρθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Έρευνας, Καινοτομίας και Επιστήμης κατά την επίσκεψή της στην Κύπρο τον μήνα αυτό, οι χώρες που άντεξαν καλύτερα στην καταιγίδα της

οικονομικής κρίσης ήταν αυτές που επένδυσαν και αξιοποίησαν την έρευνα και την καινοτομία, δημιουργώντας έτσι βιώσιμες θέσεις εργασίας υψηλού επιπέδου και ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και την οικονομία τους. Το νέο μοντέλο μπορεί να μας βγάλει από την κρίση, αρκεί να υπάρξει ισχυρή πολιτική δέσμευση και συνέπεια σε βάθος χρόνου.

Σε ποιους τομείς μπορεί να διακριθεί η Κύπρος; Η Κύπρος σίγουρα θα πρέπει να εστιάσει τις προσπάθειές της σε συγκεκριμένους τομείς. Είμαστε μικρή σε μέγεθος χώρα με μικρές οικονομικές δυνατότητες. Δεν μπορούμε να τα κάνουμε όλα, αλλά εάν εστιάσουμε εκεί που έχουμε συγκριτικά πλεονεκτήματα και δώσουμε βαρύτητα, τότε θα πετύχουμε. Αυτό πρέπει να γίνει τώρα. Χρειάζεται όμως καλή μελέτη πριν αποφασίσουμε. Η στρατηγική εξυμνηθείς εξειδίκευση είναι ένα πολύ καλό εργαλείο και πολύ σωστά έχει ήδη ξεκινήσει.

Θα δώσετε έμφαση στην ευαισθητοποίηση της νέας γενιάς; Οπωσδήποτε θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην ευαισθητοποίηση της νέας γενιάς, η οποία σε σύντομο χρονικό διάστημα θα αποτελέσει τον νέο ερευνητή, τον νεαρό επιχειρηματία, το διοικητικό στέλεχος ενός οργανισμού, το σημείο επαφής στους οργανισμούς ή στη δημόσια υπηρεσία. Η νέα γενιά είναι σημαντικό να κατέχει την γνώση και τις δεξιότητες που απαιτούνται σε ένα γοργά μεταβαλλόμενο τεχνολογικό περιβάλλον και να διέπεται από μια νέα, ανανεωμένη κουλτούρα που θα αναπτύξει τη δημιουργικότητα, την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία σε όλες τις τις μορφές.

Διαβουλευθείτε με τον Chief Scientific Adviser της Κυβέρνησης της Ιρλανδίας

Τι έδειξε η διαβούλευση με τους βασικούς εμπλεκόμενους στο υφιστάμενο πλαίσιο Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας; Η διαβούλευση παρέχει στην Επιτροπή μια αρκετά ολοκληρωμένη εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης στο εθνικό σύστημα έρευνας και καινοτομίας. Η εικόνα επιβεβαιώνει, ως επί το πλείστον, γενικές διαπιστώσεις της ίδιας της Επιτροπής, παρέχοντας σε μεγαλύτερη λεπτομέρεια πληροφορίες σχετικά με προβλήματα που αντιμετωπίζονται από συγκεκριμένες ομάδες εμπλεκόμενων. Μέσα από τη διαβούλευση, οι εμπλεκόμενοι είχαν, μεταξύ άλλων, τη δυνατότητα να υποβάλουν εισηγήσεις για πιθανούς τρόπους επίλυσης υφιστάμενων προβλημάτων. Τα προβλήματα που εντοπίστηκαν περιλαμβάνουν θέματα δημόσιας διακυβέρνησης και πολιτικής, θέματα οργάνωσης και λειτουργίας οργανισμών και υποστηρικτικών θεσμών, περιορισμένη αλληλεπίδραση ανάμεσα στους φορείς του εθνικού συστήματος καινοτομίας, ελλείψεις νομοθετικών και λειτουργικών πλαισίων και απουσία κατάλληλης κουλτούρας.

Μελετήσατε τις εμπειρίες άλλων χωρών; Η Επιτροπή μελέτησε σε βάθος τις εμπειρίες πέντε επιλεγμένων χωρών, οι οποίες έχουν υιοθετήσει τα πλέον επιτυχημένα μοντέλα ανάπτυξης, σπηγγμένα σε μεγάλο βαθμό στον τομέα της έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας (Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία,

Φινλανδία, Ισραήλ και Σγκαπούρη). Μελετήθηκε σε λεπτομέρεια η πορεία της εθνικής στρατηγικής που ακολούθησαν οι χώρες αυτές κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, καθώς και τα εθνικά συστήματα διακυβέρνησης που έχουν αναπτύξει για να υλοποιήσουν τους εθνικούς τους στόχους για έρευνα και καινοτομία. Μέσα από τη μελέτη των πέντε αυτών χωρών εντοπίστηκαν κοινές καλές πρακτικές δομών και θεσμών, οι οποίες μπορούν να μεταφερθούν, με κατάλληλη προσαρμογή, στο περιβάλλον της Κύπρου. Επίσης, εντοπίστηκαν κάποια κοινά στοιχεία σε ότι αφορά την πολιτική για έρευνα και καινοτομία, για παράδειγμα η έμφαση στην εξωστρέφεια του εθνικού συστήματος καινοτομίας και στην προσέλκυση επενδύσεων από μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες υψηλής τεχνολογίας.

Ζητήσατε τη βοήθεια από εμπειρογνώμονες του εξωτερικού; Έχουν ζητηθεί συμβουλές από εμπειρογνώμονες του εξωτερικού σε διάφορα στάδια της μελέτης, αξιοποιώντας κατά κύριο λόγο προσωπικές επαφές που διατηρούν τα μέλη της Επιτροπής στο εξωτερικό. Επίσης, μέσα στις επόμενες μέρες θα έχουμε την ευκαιρία να συναντηθούμε με τον καθηγητή Mark Fergusson, ο οποίος μεταξύ άλλων κατέχει τη θέση του Chief Scientific Adviser για την Κυβέρνηση της Ιρλανδίας, για να συζητήσουμε μαζί του βασικά στοιχεία της πρότασης.

Δημιουργικότητα, καινοτομία και επιχειρηματικότητα

Ποιες οι επιδιώξεις και οι στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας και Καινοτομίας; Η Εθνική Στρατηγική θα στοχεύει στην καλλιέργεια πολυεπίπεδης κουλτούρας για δημιουργικότητα, καινοτομία και επιχειρηματικότητα, στην ανάπτυξη ερευνητικής αριστείας και τη διασύνδεσή της με τον παραγωγικό ιστό και στην ώθηση των κυπριακών επιχειρήσεων προς προϊόντα υψηλής τεχνολογίας και προστιθέμενης αξίας. Επίσης, θα υποστηρίξει την ανάπτυξη ενός περιβάλλοντος που θα ευνοεί την καινοτόμη επιχειρηματικότητα, τη διεύρυνση της διεθνούς διάστασης του εθνικού συστήματος καινοτομίας και την προώθηση της Κύπρου ως περιφερειακό κέντρο έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας. Το νέο επενδυτικό πολυεθνικών και επενδύσεων από το εξωτερικό.

Στους όρους εντολής της Επιτροπής αναφέρεται η ανάπτυξη ενός ενιαίου οργανογράμματος, το οποίο θα υποστηριχθεί από την ανάθεση συγκεκριμένων ρόλων στους εμπλεκόμενους φορείς και τον καθορισμό των τρόπων αλληλεπίδρασής τους. Με τι γνώμονα θα αναπτυχθεί το οργανόγραμμα; Το οργανόγραμμα θα αναπτυχθεί με βασικούς γνώμονες την καθοδήγηση και λήψη στρατηγικών αποφάσεων από υψηλό πολιτικό επίπεδο, την υιοθέτηση μηχανισμών συντονισμού και εποπτείας, την ανάθεση ξεκάθαρων και συμπληρωματικών ρόλων στους επιμέρους φορείς και τη λειτουργία του συστήματος με διαφάνεια και αποτελεσματικότητα. Το νέο Εθνικό Σύστημα Διακυβέρνησης Έρευνας, Καινοτομίας και

Δεν πρέπει να φοβόμαστε την αλλαγή
Επιβάλλεται η κατάργηση συμπεριφορών και προκαταλήψεων

Επιχειρηματικό... τα, να είναι ενιαίο και θα συμπεριλαμβάνει όλους ανεξαιρέτως τους εμπλεκόμενους φορείς. Θα περιλαμβάνει υφιστάμενους φορείς, κάποιους με τη σημερινή τους μορφή και κάποιους

με διαφοροποιημένη μορφή ή αποστολή. Θα περιλαμβάνει και νέους φορείς και θεσμούς. Το νέο Εθνικό Σύστημα Διακυβέρνησης θα είναι δομημένο στο Επίπεδο Στρατηγικής (Political/Strategy Level), Επίπεδο Πολιτικής (Policy Level), Εκτελεστικό Επίπεδο (Operational Level) και στους Αποδέκτες Πολιτικής (Policy Recipient Level).

Πώς θα κρίνεται η αποτελεσματικότητά τους; Η αποτελεσματικότητα των φορέων που θα συμμετέχουν στο Εθνικό Σύστημα Διακυβέρνησης θα επο-

πτεύεται και θα αξιολογείται μέσω τακτικής διαδικασίας, τόσο των ίδιων των φορέων, όσο και των Προγραμμάτων και μέτρων που διαχειρίζονται, ένα εργαλείο που απουσιάζει στην παρούσα φάση από το εθνικό μας σύστημα έρευνας και καινοτομίας.

Πώς αναμένεται να αντιδράσουν φορείς στους οποίους θα γίνουν μεγάλες αλλαγές; Πρέπει πρώτα να σκεφτούμε συλλογικά και όχι προσωπικά. Πρέπει να θέλουμε να γίνουμε καλύτεροι. Να σκεφτούμε πρώτα το χρέος μας έναντι στη χώρα μας και να μείνουμε σταθεροί στις αξίες μας. Αν θέλουμε να πάμε καλύτερα, πρέπει πρώτα να μελετήσουμε και να παραδεχτούμε ότι έχουμε ανεπάρκειες. Οι οποίες διαρθρωτικές αλλαγές στο υφιστάμενο σύστημα θα γίνουν με γνώμονα τον εκσυγχρονισμό του συστήματος και το κοινό καλό του τόπου μας. Από τη δημόσια διαβούλευση που κάναμε προέκυψε ξεκάθαρα ότι όλοι οι φορείς, οι οποίοι εμπλέκονται στο υφιστάμενο σύστημα, έχουν αντιληφθεί από καιρό την αναγκαία αλλαγή αναδιάρθρωσης και αλλαγών. Δεν πρέπει να φοβόμαστε την αλλαγή.

Ποια είναι η μεγαλύτερη πρόκληση που θα αντιμετωπίσει η υλοποίηση του νέου πλαισίου έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογικής ανάπτυξης; Η μεγαλύτερη πρόκληση θα είναι η αλλαγή στην κουλτούρα που επιβάλλεται να γίνει σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας μας, συμπεριλαμβανομένου του εκπαιδευτικού συστήματος, του παραγωγικού ιστού και της ίδιας της δημόσιας υπηρεσίας. Η αλλαγή αυτή επιβάλλει την

κατάργηση καλά στερεωμένων συμπεριφορών και προκαταλήψεων, όπως για παράδειγμα τον απώτερο σκοπό της νεολαίας για επιδίωξη «καριέρας» στο δημόσιο, το στιγματισμό της επιχειρηματικής αποτυχίας και την παραδοσιακή λειτουργία των οικογενειακών επιχειρήσεων.

Τι συζητήσατε στην πρόσφατη συνάντησή σας με τον πρόεδρο Αναστασιάδη; Με τον πρόεδρο Αναστασιάδη έχουμε συνασπασθεί επανειλημμένα για το θέμα αυτό. Πιστεύω στο νέο αυτό αναπτυξιακό μοντέλο και είναι αποφασισμένος να το στηρίξει και να πετύχουμε σαν χώρα στον τομέα αυτό. Στην τελευταία μας συνάντηση τον ενημερώσαμε για την πρόοδο των εργασιών της Επιτροπής, τα συμπεράσματα και τις προτάσεις μας και τα επόμενα βήματα που πρέπει να γίνουν. Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι ικανοποιημένος από τις μέχρι στιγμής προτάσεις της Επιτροπής και αναμένει το τελικό κείμενο εντός των επόμενων εβδομάδων για τη λήψη αποφάσεων.

Ποιος είναι ο δικός σας προσωπικός στόχος ως πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής Έρευνας, Καινοτομίας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης; Ο προσωπικός μου στόχος είναι να βοηθήσω τη χώρα μου. Τίποτα περισσότερο. Θέλω να αξιοποιήσω τη γνώση και τις εμπειρίες που απέκτησα ως ενεργός επιστήμονας και τεχνοκράτης προς όφελος της χώρας μας. Θέλω να δω το όραμα να γίνεται πραγματικότητα, σε ένα περιβάλλον που θα ευνοεί τη δημιουργικότητα, την αριστεία και την καλλιέργεια επιχειρηματικού πνεύματος.